

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Вашків О.П.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Сучасні тенденції розвитку світової економіки характеризують як постіндустріальні, а економіку такого типу називають «ною економікою», «інформаційно-інноваційною економікою», «економікою знань». Переважну більшість країн-лідерів світової економіки відносять до економік з постіндустріальним типом економічного розвитку. Такі країни, як США, Канада, Японія, Великобританія, Німеччина, Італія, Франція перебувають в авангарді постіндустріальних процесів. Саме вони служать зразком для багатьох країн світу у процесі переходу на постіндустріальний тип економічного розвитку. У сучасній вітчизняній економічній науці дуже мало спеціальних праць, присвячених дослідженню питань побудови національної економіки України на постіндустріальних засадах. Відтак, необхідність окреслити хоча б у найзагальнішому плані існуючі тенденції зміни галузевої структури вітчизняної економіки у згаданому напрямку є очевидною.

Моніторинг рівня розвитку суб'єктів світової економіки системно здійснюють Міжнародний інститут розвитку менеджменту в Лозанні [1] та Міжнародний економічний форум у Давосі [2]. Результати їхніх досліджень дають змогу сформувати карту сучасного світу, у якій: а) приблизно 15% населення мешкає у розвинених країнах, де відбувається становлення інформаційного технологічного способу виробництва та інформаційного суспільства; б) понад 50% населення живе за індустріального способу виробництва та індустріального суспільства; в) майже третина населення світу проживає у країнах та у відсталіх районах окремих країн, які перебувають на доіндустріальній стадії суспільно-економічного розвитку з притаманною їй формою існування на основі взаємодії з природою, використанням природних джерел енергії примітивними способами виробництва, що визначають і його обмежені обсяги, і незадовільні умови життя та праці [3, с. 95].

Україна, обравши шлях євроінтеграції, зорієнтована на побудову економічної системи постіндустріального типу, економіку інноваційного типу. Така економічна система передбачає безперервну конвертацію сучасних досягнень науки і техніки в новітні технології,

конкурентоспроможні товари і послуги. «Вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки зумовив низку позитивних тенденцій у стратегіях їх технологічного розвитку, що нерідко супроводжується залученням у ці процеси іноземних інвестицій. У першу чергу це стосується вкладення інвестицій у модернізацію виробництва, його технічне переозброєння, впровадження нових технологій з метою забезпечення високої якості продукції» [4, с. 210]. Але й попри це нині національна економіка України залишається неадаптованою до вимог постіндустріального суспільства, що передбачає необхідність структурних зрушень задля подальшого економічного розвитку та зростання. Більше того, є підстави твердити, що сьогодні Україна, розвиваючи окремі високотехнологічні галузі, все ж залишається країною індустріального типу з елементами доіндустріальних форм економічної організації.

А отже, «національну економіку України можна охарактеризувати такими рисами: технічна та технологічна відсталість, значний фізичний та моральний знос основних фондів, низький рівень використання виробничих потужностей, висока матеріало-, енерго- та ресурсомісткість, відсутність або низький рівень інноваційної діяльності. Відсутність прогресу в освоєнні та впровадженні новітніх технологій заважали підвищенню конкурентоспроможності промисловості, що спричинилося до глибокої структурної кризи та спаду виробництва. За часи незалежності України найбільш технологічно деградували великі високотехнологічні комплекси (авіабудування, електронна промисловість, радіоелектроніка, верстатобудування, приладобудування тощо), потенціал яких мав би стати підґрунтям економічного розвитку країни» [3, с. 97].

Упродовж останніх двох з половиною десятиліть для України залишається актуальним питання структурної трансформації національної економіки відповідно до сучасних вимог постіндустріального суспільства та економічного розвитку інноваційного типу. Як відомо, «узагальненою характеристикою, яка відображає якісний рівень розвитку країни в цілому, є галузева структура національної економіки» [5, с. 28]. Від ступеня розвиненості та ефективності економічної структури залежить стабільність розвитку економіки. Зміни структурних пропорцій економіки здатні вплинути на економічне зростання країни та добробут її народу [6, с. 21]. А отже, важливо з'ясувати, наскільки характер змін галузевої структури економіки України відповідає загальносвітовим постіндустріальним тенденціям, завданням у площині євроінтеграційній і, в кінцевому підсумку, сприяє підвищенню сумарного рівня конкурентоспроможності національної економіки на рівні глобальному.

Як відомо, одним із класичних напрямів дослідження структури національної економіки є галузева структура ВВП за головними секторами економіки. Розглянемо тенденції у динаміці галузевої структури економіки України у порівнянні із структурними співвідношеннями та структурними зрушеннями в економіці країн «Великої сімки» у 2012 і 2015 рр. (див. табл.).

**Трисекторна структура ВВП країн «Великої сімки»
та України у 2012 та 2015 рр. [7]**

Країна	Сільське господарство		Промисловість		Сектор послуг	
	2012	2015	2012	2015	2012	2015
Україна	9,5	13,3	31,4	24,4	59,1	62,7
Країни «Великої сімки» G7						
Великобританія	0,7	0,6	20,8	19,7	78,5	79,6
Італія	2,0	2,2	24,2	23,6	73,8	74,2
Канада	1,7	1,6	28,5	28,9	69,8	70,5
Німеччина	0,8	0,7	30,5	30,2	68,6	69,1
США	1,1	1,6	19,2	20,8	79,7	77,6
Франція	2,0	1,7	18,8	19,3	79,2	79,0
Японія	1,1	1,2	26,1	26,6	72,8	72,2
Середнє значення для країн G7	1,3	1,4	24,0	22,7	74,6	74,6

Аналіз трисекторної структури ВВП розвинених країн засвідчує, що суттєвих змін у галузевих пропорціях упродовж 2012–2015 рр. не сталося. Частка аграрного сектора була і залишається незначною, коливаючись у межах від 0,6 до 2,2%. Суттєво вищою є частка індустріального сектора у ВВП, яка в середньому для країн «Великої сімки» навіть скоротилася з 24,0 у 2012 р. до 22,7% у 2015 р. з діапазоном коливань від 19,3% у США до 28,9% у Канаді. Щодо сфери послуг, то середнє значення за означений період не змінилося (74,6%), на $\frac{3}{4}$ формуючи ВВП країн «Великої сімки». Причому, найвища частка сфери послуг у структурі ВВП сьогодні у Великобританії – 79,6%, а найнижча – 69,1% у Німеччині.

Стосовно України можна говорити про назагал позитивний характер галузевих структурних зрушень із зростанням частки сфери послуг у ВВП і скороченням частки сектора промисловості. Так, за означений період частка першого зросла з 59,1 до 62,7%, другого – знизилася з 31,4 до 24,4%. Причому, відстежуючи позитивну динаміку частки послуг у ВВП, слід зазначити її постійне зростання упродовж усіх років незалежності сучасної України. А, починаючи з 1995 р., частка сфери послуг почала переважати індустріальний сектор економіки.

За даними 2015 р., 13,39% ВВП економіки України створено у межах сільського господарства, що на 3,8% перевищує значення 2012 р. Така зміна не є негативним явищем, адже вона, відображаючи їх відносний характер, зросла (як і сектор послуг) за рахунок скорочення промислового сектора Донбасу через бойові дії. Адже за понад 2 роки війни тут не лише фізично знищено низку промислових виробництв, але й демонтовано та вкрадено Росією понад 20 промислових підприємств-гігантів [8].

У цілому, зважаючи на сприятливі природно-кліматичні умови для провадження сільськогосподарського виробництва, прадавні аграрні традиції України та сучасні глобальні продовольчі тенденції, можна говорити про те, що, навіть за найсприятливіших умов розвитку

національної економіки частка аграрного сектора і надалі залишатиметься доволі високою (5–8%) у порівнянні з країнами «Великої сімки».

Запропонований аналіз лише у загальних рисах відстежує галузеві структурні зрушення. Відтак, більш чітке бачення постіндустріального розвитку національної економіки можливе за поглибленого аналізу галузевих структурних зрушень в основних секторах економіки на основі не лише кількісних порівнянь, але й якісних.

Список використаних джерел:

1. IMD World Competitiveness Center : офіційна сторінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imd.org>.
2. World Economic Forum : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.weforum.com.
3. Пирог О.В. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства / О.В. Пирог // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua>.
4. Вашків О.П. Інституційні аспекти розвитку українських підприємств [Текст] / О.П. Вашків // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. – Тернопіль, 2013. – С. 208–210.
5. Білоброва Т.О. Галузева структура економіки як передумова формування національної конкурентоспроможності : міжкраїнові порівняння / Т.О. Білоброва, Н.Г. Базавлук // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2012. – № 3. – С. 28–31.
6. Чайка Ю.М. Галузеві трансформації економіки України / Ю.М. Чайка // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013. – № 4. – С. 21–25.
7. The World Factbook. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>.
8. До Росії вивезено обладнання понад 20 промислових гігантів Донбасу – розвідка [Електронний ресурс] // УНІАН. – Режим доступу : <http://economics.unian.ua>.